

کاشی‌های ایزنیک در مسجد رستم پاشا

نوشته:

اسماعیل کاراکله

ترجمه، تالیف و تنظیم:

دکتر سید علی مجابی

استادیار دانشکده هنر، معماری و شهرسازی

دانشگاه آزاد اسلامی نجف آباد

فرزانه ملکان

سرشناسه	:	کاراکله، اسماعیل Karakelle, Ismail
عنوان و نام پدیدآور	:	کاشی‌های ایزنیک در مسجد رستم پاشا/ نوشته اسماعیل کاراکله؛ ترجمه و تالیف سیدعلی مجابی، فرزانه ملکان.
مشخصات نشر	:	اصفهان: ترنم اندیشه، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۱۰۰ ص.: مصور(رنگی)، جدول، نمودار؛ ۲۲ × ۲۹ س.م.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۹۹۹۹۹-۷-۲
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	مسجد رستم پاشا (استانبول)
موضوع	:	Rüstem Pasha Mosque (Istanbul, Turkey)
موضوع	:	کاشی — ترکیه — ایزنیک
موضوع	:	Tiles-- Turkey-- Iznik
موضوع	:	سفال عثمانی — ترکیه — ایزنیک
موضوع	:	Pottery, Ottoman-- Turkey-- Iznik.
شناسه افزوده	:	ملکان، فرزانه، ۱۳۵۱-، مترجم
شناسه افزوده	:	مجابی، سیدعلی، ۱۳۵۲-، مترجم
رده بندی کنگره	:	NK۲۰۴۰
رده بندی دیویی	:	۷۳۸/۳۰۹۵۶
شماره کتابشناسی ملی	:	۹۱۱۱۲

کاشی‌های ایزنیک در مسجد رستم پاشا

نوشته: اسماعیل کاراکله
ترجمه و تالیف: سیدعلی مجابی، فرزانه ملکان
انتشارات: ترنم اندیشه
مدیر مسئول: محمدرضا ملاقلی
طراح: نفیسه میرفندرسکی
نوبت چاپ: اول / تابستان ۱۳۹۸
تعداد صفحات: ۱۰۰ صفحه
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۹۹۹-۷-۲
تیراز: ۵۰۰ نسخه
بهاء: ۱۳۰/۰۰۰ تومان

رایانامه الکترونیکی مترجم:

sa-mojabi@iaun.ac.ir

نشانی الکترونیکی مترجم:

http://research.iaun.ac.ir/pd/mojabi/indexfa.php

رایانامه الکترونیکی ناشر:

Tarrannomandisheh@gmail.com

❖ کلیه حقوق چاپ برای مؤلف محفوظ است. ❖

انتشارات ترنم اندیشه

فهرست

۵	پیشگفتار مترجمین
۷	پیشگفتار نویسنده
۹	زندگی رستم پاشا
۱۳	زندگی معمار سنان
۱۷	تاریخچه و مشخصات معماری مسجد رستم پاشا
۲۳	تاریخچه کاشی‌های ایزنیک
۳۳	مسجد رستم پاشا قطعه‌ای از بهشت
۳۹	طرح و نقش کاشی‌های مسجد رستم پاشا
۶۵	طرح و نقش حاشیه‌ها
۷۱	انواع گل لاله بکار رفته در مسجد رستم پاشا
۸۳	مفهوم نقوش بکار رفته در کاشی‌های مسجد رستم پاشا
۹۱	خطاطی‌های بکار رفته در مسجد رستم پاشا
۹۹	منابع

پیشگفتار مترجمین

اولین بار در سال ۱۴۰۲ بود که موفق شدم مسجد رستم پاشا را از نزدیک ببینم. پیش از آن با طرح‌ها و نقوش مختلف کاشی‌های آن از طریق کتاب‌ها و مقالات مخزن‌های که در این زمینه خوانده و دیده بودم، آشنا شده بودم. اما با ورود به آن و به قول نویسنده کتاب، با بهشتی از کاشی‌های متنوع ریزه‌ایزینیک روبرو شدم. نقش پردازی، کیفیت و تنوع نقوش کاشی‌های بکار رفته در مسجد رستم پاشا را در هیچ یک از مساجد دیگری که بعداً بازدید نمودم، ندیدم. چه در سوکول‌لو محمد پاشا در کادیرگاه و چه در مسجد چینیلی (کاشی کاری شده) که توسط پیکر سلطان در اوسکودار ساخته شده است و یا حتی در مسجد سلطان احمد نیز چنین تنوعی از طرح، نقش و رنگ را مشاهده نمودم. تنوع رنگی کاشی‌های مسجد رستم پاشا قطعاً با کاشی‌های مقبره ابو ایوب انصاری (ره) در محله ایوب استانبول برابری نمی‌نماید. اما با توجه به قدمت آنها می‌توان به صراحت بیان نمود، درخشندگی رنگ قرمز در این کاشی‌ها در برابر کلیه کاشی‌های بکار رفته در مساجد استانبول بی‌نظیر است. کاشی‌های بکار رفته در مسجد رستم پاشا را می‌توان تکامل یافته کاشی‌های بکار رفته در مساجد اولیه عثمانی تا قبل از فتح استانبول، همچون مسجد سبز بورسا یا مسجد و خانقاه مرادیه در ادرنه دانست. نمونه‌هایی عالی از این نوع کاشی‌ها که تأثیر هنر کاشی کاران تبریزی در آن به وضوح ملموس است، را بعدها می‌توان در سیر تکاملی تزئینات معمارانه مساجد عثمانی در مسجد یاوز سلطان سلیم در فیر یافت.

در چندین بار حضورم در مسجد رستم پاشا در طی سالیان اخیر و با بررسی کتاب‌هایی که در استانبول در خصوص این مسجد در دسترس بود، به این نتیجه رسیدم که کتاب موجود در مقایسه با سایر کتاب‌های نگاشته شده در خصوص این مسجد از ویژگی‌های متمایزی برای ترجمه برخوردار است. چه آن که کلیه کتاب‌ها در خصوص مسجد رستم پاشا صرفاً به تزئینات آن نگاهی مختصر داشته و اساساً بنیادهای مهندسی و فنی آن را مورد تحلیل قرار داده‌اند. از سویی دیگر کتاب‌هایی که در خصوص کاشی‌های ایزنیک نوشته شده است، هرگز بطور اختصاصی یک بنا را مورد بررسی و تحلیل قرار نداده‌اند و نقوش کاشی‌های ایزنیک را بصورت جمعی و حداکثر براساس دوران‌های تاریخی مختلف مورد بررسی قرار داده‌اند. با این حال از یک نکته نمی‌توان چشم‌پوشی کرد که کتاب موجود متأسفانه در ارائه پاره‌ای از گزارشات توصیفی دچار تناقض شده است که البته سعی نمودم در ترجمه به هر نحو ممکن آن را تصحیح نمایم. لیکن در پاره‌ای از موارد هنوز این تناقضات به چشم می‌آید.

برای این که این کتاب بتواند مفیدتر باشد، تغییراتی مختصر در تنظیم و ترجمه آن صورت پذیرفت. از آن جمله قطع آن به رحلی تغییر یافت و توضیحاتی بر متن نوشته شده توسط مولف محترم جهت درک راحت‌تر مطالب به صورت زیرنویس به کتاب

افزوده شد. متأسفانه متن لاتین کتاب نیز در باره‌ای از اصطلاحات فنی نامناسب ترجمه شده بود. بنابراین مجبور به تطبیق متن لاتین با متون استانبولی جهت تصحیح این اصطلاحات فنی شدم. برای درک صحیح‌تر از موقعیت قرار گیری کاشی‌ها نیز سعی گردید بر روی پلان مسجد به صورت کاملاً ساده و ابتدایی مکان قرار گیری برخی از آنها نشان داده شود. برای این کار مجبور به افزودن تعداد محدودی تصویر گرافیکی به متن کتاب شدم. همچنین برای شناسایی بهتر انواع نقوش لاله به کار رفته در این مسجد، تعداد محدودی از تصاویر آرشیو شخصیم به متن کتاب افزوده شد. از دانشجو خوب و همراهم، سرکار خانم ملکان، که سعی وافری در ترجمه اولیه این کتاب داشتند به سهم خود تشکر و قدردانی می‌نمایم. همچنین از سرکار خانم دکتر زهرا فنایی، استادیار گروه هنر دانشگاه آزاد اسلامی نجف آباد به جهت راهنمایی‌هایی مؤثر در تدوین کار، دکتر مرتضی رشیدی، استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی نجف آباد و سرکار خانم سمیه رضوانی به جهت خوانش برخی از کتیبه‌های خوشنویسی در فصل آخر این کتاب به سهم خود، کمال سپاس و قدردانی را دارم. در انتها از خوانندگان و اساتید گرامی تقاضا می‌شود تا با ارائه نظرات خود ما را که مطمئناً عاری از خطا نیز نیستیم، بیش از پیش یاری نمایند.

سید علی مجابی، فرزانه ملکان

تابستان ۱۳۹۸